

574 O.-L.-V. MIDDELARES TURNHOUT

De Merodelei 193 | 2300 Turnhout

BIJLAGE 2: CULTUURGOEDEREN

Opgemaakt door **ARAT architecten**

Fraikinstraat 71 | 2200 Herentals | www.arat.be

T 014 24 86 90 | info@arat.be

Opgemaakt te Herentals | april 2020

Opdrachtgever | **Kerkfabriek Onze-Lieve-Vrouw Middelares**

Gildenstraat 1 | 2300 Turnhout

Contactpersoon | Jan Van Rompuy / Frans Daniëls

ARAT

1.01 CULTURGOEDEREN

Cultuurgoederen zijn roerende goederen, die omwille van hun erfgoedwaarde van algemeen belang zijn, waarvan het samen voorkomen met het gebouw een bijzondere waarde heeft en die ofwel ontworpen zijn of vervaardigd met het beschermd goed ofwel gerelateerd aan de functie van het beschermd goed en waarvoor de historische verbondenheid met het beschermd goed kan aangetoond worden.¹

De Onze-Lieve-Vrouw Middelareskerk werd beschermd als monument op 10 mei 1999 en valt hiermee onder de wet van 1931 op het behoud van monumenten en landschappen, het decreet van 1976 en de wijziging hiervan in 1999. Dit betekent concreet dat alle cultuurgoederen die met naam genoemd worden in het beschermingsbesluit of in een bijlage bij het beschermingsbesluit mee beschermd zijn. Als er cultuurgoederen met naam genoemd worden in het inhoudelijke dossier of in het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) dan zijn deze mogelijk mee beschermd.

Deze roerende goederen kunnen als cultuurgoed worden aangeduid als ze voldoen aan de volgende drie criteria:

1: Er is een waardeversterkende band tussen het roerend goed en het monument (als men het cultuurgoed wegneemt, vermindert de erfgoedwaarde van het gebouw);

EN

2: Het samen voorkomen van het roerend goed en het gebouw heeft een bijzondere waarde: het goed is ontworpen of gemaakt voor het gebouw, of het goed is verbonden aan de functie van het gebouw;

EN

3: Het goed is historisch verbonden met het gebouw (het goed was aanwezig in het gebouw op het moment van de bescherming of is al geruime tijd verbonden met het gebouw)

Om de verbondenheid van de goederen met de kerk te onderzoeken werden volgende bronnen geraadpleegd: de plannen, tekeningen en archiefdocumenten bewaard in het Rijksarchief, oude foto's afkomstig uit de collectie van het stadsarchief Turnhout en de foto's in databank BALaT, opnamen gemaakt in 1971, vóór de bescherming van het kerkgebouw als monument. Niet het volledige kunstbezit kan in aanmerking komen als cultuurgoed: liturgisch vaatwerk en textiel zijn bijvoorbeeld vooral verbonden met de liturgische functie en niet met de erfgoedwaarde van een kerkgebouw. Die voorwerpen worden dus niet aanzien als 'onroerend door economische bestemming of wilsbestemming'. In het inhoudelijke dossier worden een aantal cultuurgoederen vermeld.

De Middelareskerk wordt in het beschermingsbesluit omschreven als een 'boeiende illustratie van 'Gesamtkunst'. Het kerkgebouw en de inrichting ervan werden als één geheel ontworpen en zijn dan ook een coherent ensemble. In het beschermingsbesluit noemt men expliciet de muurschilderingen, glasramen en meubilair als deel van het gebouw. Het gebouw en het interieur zijn ontworpen als één en zijn dus onlosmakelijk verbonden met elkaar.

¹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, Cultuurgoederen in monumenten, Richtlijnen om te beoordelen of de cultuurgoederen deel uit maken van de bescherming, 21-12-2015.

(1) Altaarkandelaars

Op en naast de marmeren altaren die ontworpen werden door Asperslagh, werden bijpassende kandelaars voorzien. Het gaat om enkele kleinere kandelaars die bedoeld zijn voor de altaartafels en enkele grote kerkkandelaars.

- a. Groep van kandelaars voor het hoofdaltaar - zes exemplaren
- b. Groep van kandelaars voor het altaar in het oostelijk zijkoor - twee exemplaren
- c. Groep van kandelaars voor het altaar in het westelijk zijkoor - twee exemplaren
- d. Groep van kandelaars voor het oostelijk transeptaltaar - vier exemplaren
- e. Groep van kandelaars voor het westelijk transeptaltaar - vier exemplaren
- f. Kerkkandelaar met bolvormige voet
- g. Kerkkandelaar met bolvormige voet en bas-reliëfs
- h. Kerkkandelaar met geometrisch gevormde pijler

afb. 1: De kandelaars van het hoofdaltaar

afb. 2: Zijaltaar van het westelijk transept

afb. 3: Zijaltaar van het westelijk zijkoor

afb. 7: Zijaltaar van het oostelijk zijkoor

afb. 4: Tekening van Asperslagh van de koorzone

MOTIVATIE OPNAME ALS CULTUURGOED:

> maken deel uit van het gehele ontwerp van de kerk als Gesamtkunstwerk

> aanwezig op moment van bescherming: ☒

> onroerend door ornamentale bestemming: ☒

> de kandelaars werden gelijktijdig en in samenhang met de architectuur van het kerkgebouw ontworpen.

> criteria in definitie:

1: Er is een waardeversterkende band tussen het

roerend goed en het monument ☒

2: Het samen voorkomen van het roerend goed en het gebouw heeft een bijzondere waarde ☒

3: Het goed is historisch verbonden met het gebouw ☒

> de kandelaars zijn een cultuurgood en zijn mee beschermd

afb. 6: Tekening van Asperslagh van het altaar in het oostelijk transept

afb. 5: Kerkkandelaar voor één grote kaars

afb. 8: Kerkkandelaar met gegraveerde dierenkopjes voor één grote kaars

afb. 9: Kerkkandelaar met gegraveerde dierenkopjes voor één grote kaars

(2) Altaartapijt

Dit langwerpig tapijt in een geometrische vormgeving met de primaire kleuren geel, rood en blauw hoort bij de interieurfwerking van de koorzone. Het leidt de gelovige vanuit het schip naar het hoofdaltaar.

MOTIVATIE OPNAME ALS CULTUURGOED:

- > maakt deel uit van het gehele ontwerp van de kerk als Gesamtkunstwerk
- > aanwezig op moment van bescherming: ☒
- > onroerend door ornamentale bestemming: ☒
- > het altaartapijt werd gelijktijdig en in samenhang met de architectuur van het kerkgebouw ontworpen.
- > criteria in definitie:
 - 1: Er is een waardeversterkende band tussen het roerend goed en het monument ☒
 - 2: Het samen voorkomen van het roerend goed en het gebouw heeft een bijzondere waarde ☒
 - 3: Het goed is historisch verbonden met het gebouw ☒
- > het tapijt is een cultuurgood en is mee beschermd

afb. 10: Het tapijt is de verbinding tussen schip en hoofdaltaar

afb. 11: Het tapijt loopt tot aan de voet van het hoofdaltaar

afb. 12: Drie oude foto's van de koorzone van de kerk, zonder datum © collectie stadsarchief Turnhout, bron: Erfgoedbank Noorderkempen